

Amateka Ahishwe y'Umurongo wa Mirongo Ine — Umubare Umunani

Umusozi

Jeff Pippenger

2026-04-05

Umusozi wo Guhinduriraho Isura kwa Petero wabaye hagati ya Paniyumu n'umusaraba, kandi ku wundi murongo, Petero ari hagati y'umubatizo wa Kristo mu ntangiriro z'umurimo We n'igihe gikurikira gatoya kwinjira k'Umwami mu ntsinzi ku iherezo ry'umurimo We. Ibyo bimenyetso bitatu by'umubatizo, umusozi, n'isozwa ry'ukwinjira k'umwami mu ntsinzi, birangwa n'inshuro eshatu Data wo mu ijuru yavuzemo. Inshuro ya gatatu muri Yohana 12 ni igihe Abagiriki bashakaga Yesu. Umubatizo ni 9/11, umusozi uri mu mateka ya Paniyumu kugeza ku cyumweru cy'itegeko cyo mu murongo wa cumi na gatandatu. Kuri Petero byari Paniyumu, hanyuma umusozi kugeza ku isozwa ry'ukwinjira k'umwami mu ntsinzi, byabaye mbere gato y'uko Kristo ahabwa ubwiza ubwa kabiri.

Ubu umutima wanjye urahagaritse umutima; none se mvuge iki? Data, nkiza iki gihe; ariko ni cyo cyanzanye muri iki gihe. Data, ubahirize izina ryawe. Nuko haza ijwi rivuye mu ijuru, rivuga riti: Nararyubahije, kandi nzongera ndyubahize. Nuko abantu bari bahagaze aho, baryumvise, bavuga ko hahise inkuba; abandi bati: Umumarayika yavuganye na we. Yesu arabasubiza ati: Iri jwi ntirayanywe na jye, ahubwo ryazanywe namwe. Noneho ni urubanza rw'iyi si; noneho umutware w'iyi si agiye kujugunywa hanze. Nanjye, nimanurwa hejuru y'isi, nzikururira abantu bose. Ibyo yabivuze, agaragaza urupfu yagombaga gupfa. Yohana 12:27–33.

Umurongo ukikijwe n'Abalewi makumyabiri na batatu n'igihe cya Pentekote ufite ikimenyetso cy'inzira cyo gutangira kigizwe n'intambwe eshatu gikurikiwe n'iminsi itanu, kandi ukagira n'ikimenyetso cy'inzira cyo kurangiza gifite ibiranga bimwe n'ibyo. Hagati y'ibyo bimenyetso by'inzira, iminsi mirongo itatu igereranya igihe cy'abatambyi, kirangirira ku munsi mukuru w'impanda. Umunsi mukuru w'impanda, kuzamuka kwa Kristo nyuma y'iminsi mirongo ine yigishiriza abigishwa be amaso mu yandi nyuma yo kuzuka kwe, n'umunsi w'impanganano, bigereranya intambwe eshatu zo kurangiza k'uwo murongo mu Balewi makumyabiri na batatu. Izo ntambwe eshatu zikurikirwa n'iminsi itanu kugeza kuri Pentekote no ku munsi mukuru w'Ingando. Incuro ya gatatu Data wo mu ijuru yavugiyeho yari mbere gato y'uko Abagiriki, bagereranya abahamagariwe kuva i Babuloni ku itegeko ryo ku Cyumweru, bashakaga kubonana na Yesu. Mbere gato y'itegeko ryo ku Cyumweru, Yesu agaragaza kuzamurwa kw'ibendera ku musaraba. Isi yamurikiwe n'ubwiza bwe kuri 9/11 kandi yongeye kumurikirwa na bwo ku itegeko ryo ku Cyumweru.

Kayisariya ya Filipi, ari yo Paniyumu, ni isaha ya gatatu, kandi Kayisariya Maritima ni isaha ya cyenda y'umusaraba igihe hamvugirizwa umuhamagaro wo gusohoka i Babuloni. Mbere y'umusaraba, igihe hakiri mu mateka ya gihanuzi ya Paniyumu, Petero ari ku musozi, ariko na bwo

bikiri mbere y'iherezo ry'ukwinjira kwo kunesha. Paniumi ikomeza kugeza ku musaraba wo ku murongo wa cumi na gatandatu. Petero muri Paniumi aba ari mbere gato y'amateka y'intambwe eshatu y'umunsi mukuru w'impanda, kuzamurwa, n'impongano byo muri Abalewi makumyabiri na gatatu. Petero ari mu minsi mirongo itatu y'inyigisho yihariye y'umutambyi.

Simoni ahinduka Petero i Paniumu, kandi agira intambwe imwe ku musozi mbere y'uko habaho kwinjira kwo kunesha. Kwinjira kwo kunesha gusobanura umugani w'abakobwa cumi b'inkumi. Batanu bonyine ni bo binjira mu bukwe, kandi iminsi itanu iri hagati y'ikirangirinzira cy'inshuro eshatu na Pentekote ni yo itangiriro ryo kwinjira kwo kunesha. Bitangirira ku munsi mukuru w'impanda, ariko icyo kirangirinzira kigizwe n'ihuriro ry'ibirangirinzira bitatu. Nk'ikirangirinzira kimwe, byerekana igitero cyagabwe kuri Nashville gihuzwa n'umunsi mukuru w'impanda. Ubutumwa bw'Induru yo mu Gicuku buzaba bumaze kwemezwa, kandi urugendo rw'abakobwa batanu b'abanyabwenge rutangiza inzira iyobora ku rupfu, ku ishyingurwa no ku muzuko by'umusaraba, ari byo tegeko ryo ku Cyumweru.

Petero ari i Paniumu igihe akosora ubuhanuzi bw'imipira y'umuriro ya Nashville, kandi mbere y'uko umunsi mukuru w'impanda uvuzwa mu isohozwa ry'ubwo buhanuzi. Kubw'itegeko ry'ubuhanuzi, akwiriye kubanza kujya ku musozi, kuko umusozi wabanje mbere yo kwinjira kwo kunesha. Mbere y'uko Aburahamu ajya ku musozi, izina rye ryarahinduwe, kandi izina rya Petero ryahinduriwe i Paniumu, mbere y'uko ajya ku musozi. Umusozi ni ikigeragezo cya Petero mbere y'uko ubuhanuzi bw'imipira y'umuriro ya Nashville busohora. Isohozwa ni irya gatatu kandi ni ikigeragezo ndakuka kigaragaza imico nk'ibyishimo cyangwa ikimwaro.

Umurongo wa 457 Mbere ya Kristo urangirira hagati ya Raphia na Panium; isezerano ryo mu gice cya cumi na karindwi cya Itangiriro rihura na Raphia, kandi isezerano ryo mu gice cya cumi na gatandatu cya Matayo 16 rihura na Panium. Uhereye i Panium, Petero ajya ku musozi, nk'uko Aburahamu yagiye ku gitambo cya Isaka. Umusozi w'umurongo wa Petero uhuza n'umusozi wo mu gihe cya Aburahamu.

Ikimenyetso cyo mu nzira cya Aburahamu cyari kigizwe n'iminsi itatu. Mu kwinjira k'umutsindo, abigishwa babiri boherejwe kujya kuzana indogobe kugira ngo iheke Kristo, kandi mu murongo wa Aburahamu urugendo rwe rw'iminsi itatu rutangirana no gutoranya abagaragu babiri n'indogobe kugira ngo biheke inkwi z'igitambo cya Isaka. Urugendo rwa Petero rw'iminsi umunani cyangwa itandatu rugana ku musozi rwari iminsi itatu kuri Aburahamu. Petero i Panium ari mbere y'umusozi kandi ari mbere yo kubohora indogobe gutangira kwinjira i Yerusalemu, ari ho iminsi itatu ya Aburahamu yatangiye. Mu kwinjira k'umutsindo Kristo yahagaze ku Musozi wa Elayono aririra Yerusalemu, bityo aranga iherezo ry'isano y'isezerano hagati y'Imana na Isirayeli ya kera isanzwe. Umusozi wa Petero uri mbere yo kwinjira k'umutsindo; umusozi wa Kristo uri mu gihe cyo kwinjira k'umutsindo, kandi umusozi wa Aburahamu uri ku musozo wo kwinjira.

Mu 2026 ni ho haba amatora yo hagati muri manda, igihe umwaka wa magana abiri na mirongo itanu w'ubwami bwa gatandatu bw'ubuhanuzi bwa Bibiliya wizihiza ingoma yabwo y'icyubahiro. Uwo munsi mukuru, nk'akabago k'ubuhanuzi kari hagati, uhuye na Antiochus Mukuru mu mwaka

wa 207 mbere ya Kristo, ari na wo hagati ya Raphia na Panium igaragaza iherezo ry'imyaka magana abiri na mirongo itanu uherye mu wa 457 mbere ya Kristo.

Mu gihe dusuzuma imirongo ine igizwe n'ibice bya cumi na rimwe kugeza ku gice cya makumyabiri na kabiri byamaze guhishurwa kugeza ubu, (ahari hari n'izindi ngero) ubu noneho twerekeza kuri ibyo bice byo mu gitabo cyitwa *The Desire of Ages*. Igice cya cumi na kimwe ni Umubatizo, kandi igice cya makumyabiri na kabiri ni Gufungwa no Gupfa kwa Yohana. Yohana ari ku ntangiriro no ku iherezo, kandi igice cya cumi na karindwi, ari na cyo gice cyo hagati, ni Nikodemu.

“Nikodemu yari yaje ku Mwami atekereza ko agiye kugirana na We ikiganiro, ariko Yesu ahishura ku mugaragaro amahame y'ishingiro y'ukuri. Abwira Nikodemu ati: icyo ukeneye cyane si ubumenyi bw'amagambo n'inyigisho gusa, ahubwo ni ukubyarwa ubwa kabiri mu buryo bw'Umwuka. Nta cyo ukeneye cyo guhaza amatsiko yawe, ahubwo ukeneye umutima mushya. Ugomba kwakira ubugingo bushya buva mu ijuru mbere y'uko ushobora gusobanukirwa iby'ijuru. Kugeza ubwo iri hinduka ribayeho, rikagira byose bishya, kuganira nanjye ku by'ubutware bwanjye cyangwa ubutumwa bwanjye nta nyungu y'agakiza byakugirira.”

“Nikodemu yari yarumvise ubutumwa bwa Yohana Umubatiza buhereranye no kwihana no kubatizwa, kandi bwerekeza abantu kuri Uwo wagombaga kubatirisha Umwuka Wera. Na we ubwe yari yarumvise ko mu Bayuda haburagamo iby'umwuka, kandi ko, ku rugero runini, bayoborwaga n'ubupfamatwi n'irari ry'iby'isi. Yari yariringiye ko ibintu bizamera neza kurushaho igihe Mesiya azazira. Nyamara ubutumwa bwa Umubatiza bushungura umutima ntibwigeze butuma yemera icyaha cye. Yari Umufarisayo ukomeye, kandi yirataga imirimo ye myiza. Yubahwaga cyane kubera kugira neza kwe no gutanga kwe mu gushyigikira imirimo y'urusengeru, kandi yumvaga atekanye mu rukundo rw'Imana. Yatunguwe n'itekerezorw'ubwami bufite ubutungane bukiranutse cyane ku buryo, uko yari ameze icyo gihe, atabashaga no kububona.” *The Desire of Ages*, 171.

Igice cyo hagati cyo mu *Uwifuzwa Ibihe Byose* kiboneka mu murongo wa Nikodemu, ugereranya umuhamagaru wa nyuma uhabwa Abadiventisiti mu murongo wo gushyirwaho ikimenyetso kw'abantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine. Agereranya itsinda ryumvise ubutumwa bw'uwabanjirije Kristo, ariko ritari rizi imimerere yaryo ya Lawodikiya.

“Mu kiganiro yagiranye na Nikodemu, Yesu yasobanuye umugambi w'agakiza n'inshingano Ye ku isi. Nta na hamwe mu nyigisho ze zakurikiyeho yigeze asobanura mu buryo bwuzuye bene ako kageni, intambwe ku yindi, umurimo ugomba gukorerwa mu mitima y'abazaragwa ubwami bwo mu ijuru. Mu ntangiriro y'umurimo We ni bwo yahishuriye ukuri umwe mu bagize Sanhedirini, awubwira umutima wari wakira cyane kurusha iyindi, kandi ari umwigisha washyiriweho abantu. Ariko abayobozi ba Isirayeli ntibakiriye umucyo. Nikodemu yahishe ukuri mu mutima we, maze imyaka itatu yose haboneka imbuto nke cyane zigaragara.” *The Desire of Ages*, 176.

Ubutumwa bwa Yohana n'umubatizo yahaye Kristo byagereranyaga ubutumwa bw'umumarayika wa mbere bwo gutinya Imana. Ubutumwa bwa Yohana bwari ubutumwa bwa Lawodikiya bwo

gutsindishirizwa ku bwo kwizera, kandi ubwo butumwa bwahawe imbaraga mu mubatizo wa Kristo, nk'uko ubutumwa bwa Jones na Waggoner bwari ubutumwa bwagejewe kuri Lawodikiya mu 1888. Umubatizo wa Kristo na 1888 byagereranyaga ukuza k'ubutumwa kuri Lawodikiya ku itariki ya 9/11, kurangirira hagati ya Raphia na Panium.

Nikodemu bisobanura “intsinzi y'abantu,” kandi gutsindishirizwa kubwo kwizera ni ubutumwa bwo gushyirwaho ikimenyetso bwaje hamwe n'ubutumwa bwa Yohana, bugahabwa imbaraga mu mubatizo kandi bugasobanurwa n'uko Nikodemu yahuriye na Kristo mu gicuku. Igice cya makumyabiri na kabiri gisobanura urupfu rwa Yohana rutuma abigishwa be bamenya ikimenyetso cy'ingabo cyari kuzamurwa hejuru kandi kigakururira abantu bose kuri We. Umubatizo wari icyarimwe 9/11 na 18 Nyakanga 2020 kugeza ku wa 31 Ukuboza 2023, kuko umubatizo ushushanya urupfu (2020), ugushyirurwa (iminsi itatu n'igice) n'umuzuko (31 Ukuboza 2023). Hanyuma hakaza guhura mu gicuku aho intsinzi y'abantu ishushanywa nk'ukuvuka ubwa kabiri, uva mu buhumyi bwa Lawodikiya ujya ku iyerekwa rya makumyabiri na makumyabiri ry'Umufiladelfiya. Hanyuma imirimo ya Kristo igashyirwa ahagaragara nk'izamurwa ry'ikimenyetso cy'ingabo.

Kuri Aburahamu, imirimo ya Kristo mu murongo wa Yohana ihura n'igitambo cya Isaka. Kuri Petero, uwo murongo urangirira i Kayisariya ku nyanja, ari yo Kayisariya Maritima, ku isaha ya cyenda, aho umusaraba uhamagarira abantu bose ku ntsinzi yo gutsindishirizwa no kwizera, ari bwo butumwa bw'umumarayika wa gatatu. Ubutumwa bw'umumarayika wa gatatu ni ubutumwa bw'amakuba ya gatatu ya Isilamu yageze ku wa 9/11 mu guhura kwa mbere kwa Balamu n'indogobe ya Isilamu, hanyuma hakurikiraho ukwikuba kabiri kw'ibitero byagabwe ku gihugu cy'ubwiza nyakuri ku wa 7 Ukwakira 2023, maze nyuma yaho igitero cya kabiri kiba i Nashville, ubwo Balamu ayobora indogobe ya Isilamu mu mirima y'imizabibu y'igihugu cy'ubwiza cya kera nyakuri n'icy'iki gihe cy'umwuka. Igitero cya gatatu ni umutingito w'itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba. Aho ni ho Isaka atangirwa, aho ni ho abigishwa ba Yohana, ikimenyetso cy'imbaga y'abantu benshi bahabwa amakanzu yera y'ubuhumya bw'amaraso, bumvise kandi babona imirimo y'ikimenyetso. Aho hagati mu bitabo bya Itangiriro, Matayo, n'igitabo cyitwa The Desire of Ages hagaragara ishyirwaho ikimenyetso ry'abihumbi ijana na mirongo ine na bine no guhamagarwa kw'Abanyamahanga.

Ibisobanuro Kristo yahaye Nikodemu byari iby'umurimo w'umuyaga, nubwo umurimo wawo utaboneka.

“Nikodemu yari agishobewe, maze Yesu akoresha umuyaga kugira ngo asobanure icyo yashakaga kuvuga ati: ‘Umuyaga uhuha aho ushaka, ukumva ijwi ryawo, ariko ntushobora kumenya aho uturuka n'aho ujya: ni ko umuntu wese wabyawe n'Umwuka ameze.’”

“Umuyaga wumvikanira mu mashami y'ibiti, ukanyeganyeza amababi n'indabyo; nyamara ntubonwa, kandi nta muntu umenya aho uturuka n'aho ujya. Ni ko bimeze ku murimo wa Mwuka Wera ku mutima. Ntushobora gusobanurwa kurusha uko ingendo z'umuyaga zasobanurwa. Umuntu ashobora kuba atabasha kuvuga igihe nyacyo cyangwa ahantu nyaho, cyangwa ngo akurikirane imimerere yose y'ibyabaye mu nzira yo guhinduka; ariko ibyo ntibigaragaza ko atahindutse. Kristo ahora akorera ku mutima ubudasiba akoresheje imbaraga

zitagaragara nk'umuyaga. Buhoro buhoro, wenda n'utabyitayeho ubyakira, mu mutima hajyamo ibitekerezo byimakaza impengamiro yo kwegera Kristo. Ibyo bishobora kwakirwa binyuze mu kumutekerezaho, binyuze mu gusoma Ibyanditswe Byera, cyangwa binyuze mu kumva ijambo rivuzwe n'umubwiriza muzima. Mu buryo butunguranye, ubwo Mwuka aje azanye uguhamagarira kweruye kurushaho, umutima wiha Yesu unezerewe. Na benshi babyita guhinduka gutunguranye; ariko ni igisubizo cy'igihe kirekire Mwuka w'Imana aba yaragiye ahendahenda uwo muntu,—inzira yihanganye, irambye.”

“Nubwo umuyaga ubwawo utagaragara, utera ingaruka zigaragara kandi zumvikana. Ni ko n'umurimo w'Umwuka ku bugingo uzigaragaza muri buri gikorwa cy'umuntu wumvise imbaraga zawo zikiza. Iyo Umwuka w'Imana wegukanye umutima, uhindura imibereho. Ibitekerezo by'icyaha bishyirwa kure, ibikorwa bibi bikarengerwa; urukundo, kwicisha bugufi, n'amahoro bigasimbura umujinya, ishyari, n'amakimbirane. Ibyishimo bisimbura umubabaro, kandi mu maso hakagaragaza umucyo w'ijuru. Nta n'umwe ubona ukuboko guterura umutwaro, cyangwa ngo yitegereze umucyo umanuka uturutse mu ngoro zo hejuru. Umugisha uza igihe, kubw'ukwizera, ubugingo bwishyikirije Imana. Ubwo ni bwo izo mbaraga zitaboneshwa ijisho rya muntu zirema ikiremwa gishya mu ishusho y'Imana.” *The Desire of Ages*, 172, 173.

Ku wa 9/11 ni ho imvura y'itumba yatangiye kunyanyagiza. Ku wa 9/11 Isilamu, ihagarariwe nk'“umuyaga w'iburasirazuba” mu buhanuzi bwa Bibiliya, yarageze ubwo ishyirwaho ikimenyetso ry'abihumbi ijana na mirongo ine na bane ryatangiraga. Imvura y'itumba, ari yo butumwa buhagarariwe nk'“amavuta y'izahabu” amanuka anyuze mu miyoboro ibiri y'izahabu ya Zekariya, yatangiye guhamagarira Abadiventisiti b'Umunsi wa Karindwi b'i Lawodikiya kwihana. Umuyaga wa Mwuka Wera watangiye umurimo wawo wo kwigisha ibintu byose byanditswe, no gukoresha ubutumwa bw'inzira za kera bwa Yeremiya kugira ngo ubwire imitima y'Abalawodikiya bahumye. Umurimo wa Mwuka Wera wahagarariwe Nicodemu wasobanuwe birushijeho mu buryo bw'“intambwe ku yindi,” ari wo “murimo ugomba gukorwa mu mitima y'abazungura ubwami bw'ijuru bose.” Uwo murongo w'ikorwa wagereranyijwe n'umurimo w'umuyaga na Kristo, kandi uwo murongo ubaho mu gihe cy'“umuyaga w'iburasirazuba,” wageze ku wa 9/11. Yesaya na we avugira kuri iki gihe nyine akoresheje imvugo y'umuyaga ukaze.

Mu rugero, iyo irashishe, uzaruburana na rwo; ahagarika umuyaga we ukaze ku munsi w'umuyaga wo mu burasirazuba. Ni cyo gituma, rero, gukiranirwa kwa Yakobo kuzahanagurwaho; kandi iyi ni yo mbuto yose yo gukuraho icyaha cye: igihe azagira amabuye yose y'igicaniro nk'amabuye y'ingwa amenaguwe, ibikingi by'ibiti n'ibishushanyo ntibizongera guhagarara. Yesaya 27:8, 9.

Abahanuzi bose bahuriza hamwe ku byerekeye iminsi y'imperuka, kandi “umuyaga ukaze” wa Yesaya ni yo “myaga y'amakimbirane” ya Yohana ifatirwa kugira ngo itarekurwa mu gihe cyo gushyirwaho ikimenyetso kw'abari ibihumbi ijana na mirongo ine na bine. Umuyaga ukaze wa Yesaya ni wo muyaga w'iburasirazuba “uhagarikwa” mu buhamya bwa Yesaya, kandi ugafatirwa mu bwa Yohana. Imyaga y'amakimbirane ya Yohana ifatirwa mu gihe ubwoko bw'Imana bushyirwaho ikimenyetso, kandi umuyaga w'iburasirazuba wa Yesaya ugaragazwa nk'igihe “ugukiranirwa kwa Yakobo” “kuvanwaho.” Ijambo ry'Igiheburayo ryahinduweho “kuvanwaho”

risobanura ko habayeho impongano. Gushyirwaho ikimenyetso kwa Yohana ni ko kimwe n'ibivugwa muri Ezekiyeli igice cya cyenda, kandi ni ko kimwe no kuvanwaho kw'igicumuro cya Yakobo. Marayika unyura i Yerusalemu ashkira ikimenyetso ku bahinagurira kandi bakarira ni wa wundi uzamuka aya "iburasirazuba."

Hanyuma y'ibyo mbona abamarayika bane bahagaze ku mfuruka enye z'isi, bafashe imiyaga ine y'isi, kugira ngo umuyaga utagwa ku isi, no ku nyanja, cyangwa ku giti na kimwe. Mbona undi mumarayika azamuka aturutse iburasirazuba, afite ikimenyetso cy'Imana ihoraho; maze arangurura ijwi riranga abwira ba bamarayika bane bahawe kurimbura isi n'inyanja, ati: Ntimurimbura isi, cyangwa inyanja, cyangwa ibiti, kugeza aho tuzaba tumaze gushyira ikimenyetso ku gahanga k'abagaragu b'Imana yacu. Ibyahishuwe 7:1-3.

Umumarayika ni Kristo, kandi yazamutse ajya mu ijuru ku iherezo ry'iminsi mirongo ine yo kwigisha abigishwa amaso ku maso mu gihe cya Pentekote; kandi azamuka ku munsu mukuru w'impanda uvugwa muri Abalewi makumyabiri na gatatu ku iherezo ry'iminsi mirongo itatu yo kwigisha amaso ku maso abatambyi bahagarariwe n'umubare mirongo itatu.

Mu mwaka wa 2026 ni ho hazaba amatora yo hagati muri manda, kandi ayo matora yamaze kwemezwa nk'ibimenyetso by'ubuhanuzi. Iyo Abademokarate batiba amatora yo mu 2020, Trump ntiyari kuzuza ikigereranyo cy'amayobera cya Roma. Ayo mayobera ya Roma ni uko ari iya munani kandi ikaba ikomoka muri izo ndwi. Ayo mayobera agaragaza Trump nk'uhagarariye ishusho ya ya nyamaswa, ihora iza ari iya munani, nyamara ikaba ikomoka muri izo ndwi. Muri Daniyeli 7, amahembe atatu mu mahembe icumi ya Roma ya gipagani yagombaga gukurwaho kugira ngo ihembe rito rizamuke. Aho ni ho Roma ya gipapa yazamutse ari iya munani hagati y'andi mahembe arindwi, nyamara yaturutse muri Roma ya gipagani, kuko yagombaga kuba ikomoka muri izo ndwi. Muri Daniyeli 8, ubwami bw'Abamedi n'Abaperesi bwagereranyijwe n'amahembe abiri, hanyuma Ubugereki bugaragazwa n'ihembe rimwe, maze igihe rivunwe rivamo amahembe ane; bityo mbere y'uko Roma igera haba habanje kubaho amahembe arindwi, kandi ihembe rito rya Roma rikaba irya munani. Hari n'izindi gihamya zemeza ko Roma ihora iza ari iya munani kandi ikaba ikomoka muri izo ndwi, ariko aho ayo mayobera ashingira mbere na mbere ni mu Byahishuwe igice cya cumi na karindwi.

Kandi ubu ni bwo bwenge bufite ubwitonzi. Ayo mitwe irindwi ni yo misozi irindwi, uwo mugore yicayeho. Kandi hariho abami barindwi: batanu baguye, umwe ni ho ari, undi ntaraza; kandi ni naza, akwiriye kumara igihe gito. Kandi ya nyamaswa yariho, none ikaba itakiriho, ni yo wa munani, kandi ikomoka muri ba bandi barindwi, kandi ijya mu kurimbuka. Ibyahishuwe 17:9-11.

Amatora yibwe yo mu 2020 yagaragaje ko amatora ari ikimenyetso cy'inzira ya gihanuzi. Umuhamya wa kabiri kuri uku kuri uboneka kuri Perezida Carter. Reagan yari uwa mbere mu ba perezida bayobora kugera kuri Trump, ari we wa munani ukomoka kuri ba ndwi, kuko akora ishusho ya Roma. Reagan yari uwa mbere mu murongo w'abaperezida umunani kuva mu gihe cy'iherezo cyo mu 1989. Mu 1989 hāsohojwe muri Daniyeli igice cya cumi na kimwe, umurongo wa mbere kugeza ku wa kane, kandi hashyira imbere ubuhamya bwa perezida wari umukire kurusha abandi. Reagan yabanje n'umukuru w'igihugu mubi kurusha abandi bose mu mateka

kugeza icyo gihe. Carter yavuye ku butegetsi hasigaye ikibazo cya Islam kidakemutse. Nyuma y'imyaka mirongo ine n'irindwi, ubu Trump ari gukemura ikibazo cyasigiwe Reagan n'Umudemokarate Carter. Kubera ko uwa mbere n'alpha, Reagan, yari Umurepubulikani ushushanya Umurepubulikani wo ku iherezo n'omega, Trump na we byari ngombwa ko azaragwa ikibazo cya Islam cyatewe na Perezida w'Umudemokarate wamubanjirije, ari na we wagombaga, kubera ubusabe bwa gihanuzi, kuba ari Perezida mubi kurusha abandi bose mu mateka kugeza icyo gihe. Birumvikana ko Obama yasohoje ibyo biranga bya gihanuzi byose, kandi na Biden ni ko yabisohoje. Kugira ngo Reagan ashushanye uwa nyuma, yagombaga kandi gushushanya atari uwa munani gusa, ahubwo n'uwa gatandatu. Mu kubikora gutyo, Intare yo mu muryango wa Yuda yagombaga kugenzura amatora kugira ngo haboneke urukurikirane rw'ubuperezida bwaniwe rwabanje Trump muri ibyo bihe byombi. Amatora ni ikimenyetso cy'inzira ya gihanuzi, kandi 2026 ni amatora yo hagati muri manda ya Perezida ari we wa munani ukomoka kuri ba ndwi.

Umurongo w'imyaka magana abiri na mirongo itanu wa Leta Zunze Ubumwe za Amerika watangiye mu 1776 kandi usozwa mu 2026. Umurongo w'imyaka magana abiri na mirongo itanu wa 457 mbere ya Kristo wasorejwe mu 207 mbere ya Kristo, hagati y'umurongo wa cumi n'umwe n'uwa cumi n'itanu, hagati y'intambara za Raphia na Panium. Mu buhanuzi, Raphia ihuzwa n'isezerano ryo mu Itangiriro igice cya cumi na karindwi ry'ugukebwa, kandi Panium ihuzwa mu buhanuzi n'isezerano ryo muri Matayo igice cya cumi na gatandatu ry'abana ibihumbi ijana na mirongo ine na bine. 2026 ihura na 207 mbere ya Kristo, hagati y'umurongo wa cumi n'umwe n'uwa cumi n'itanu—hagati ya Raphia na Panium, ari na ho hagati y'isezerano rya mbere Imana yagiranye n'ubwoko bwatoranyijwe n'isezerano rya nyuma Imana yagiranye n'ubwoko bwatoranyijwe.

Imirongo y'imyaka magana abiri na mirongo itanu irangirira hagati mu mwaka wa 207 Mbere ya Kristo n'uwa 2026 ihura n'umurongo w'imyaka magana abiri na mirongo itanu w'itotezwa watangiye igihe umujyi wa Roma watwikaga mu mwaka wa 64. Uhereye aho, imyaka irindwi y'umuburo w'irimbuka ryari rigiye kuza, yatangajwe ku baturage b'i Yerusalemu n'umuntu w'igitangaza. Igihe umwaka wa mirongo irindwi wageraga kandi Yerusalemu ikarimburwa, Itorero ry'Imana ryaratatanye maze bakwiza ubutumwa bwiza mu isi yose. Muri icyo gihe nyine Itorero rya Efeso ryatangazaga ubutumwa bwa Pentekote bw'umuzuko, itotezwa rigereranywa n'Itorero rya Simuruna ryatangaye, kuko ayo matorero yombi, ku bw'akamaro k'ubuhanuzi, yagombaga kugendera rimwe mu gihe runaka. Pawulo yari umwe mu bayobozi b'Itorero ry'ubuhanuzi rya Efeso, nyamara yanditse ku mateka yombi.

Itotezwa n'imibabaro byangezeho i Antiyokiya, n'i Ikoniyo, n'i Lusitira; ni ukuntu itotezwa rikomeye nihanganiye; ariko muri ibyo byose Umwami yarankijije. Koko rero, n'abashaka bose kubaho bubaha Imana muri Kristo Yesu na bo bazatotezwa. 2 Timoteyo 3:11, 12.

A.T. Jones agaragaza igihe cy'imyaka magana abiri na mirongo itanu gitangira mu mwaka wa 64 kitarangira ku Itegeko rya Milan mu wa 313. Muri iyo myaka, ugutotezwa kw'ab'Imana kwakomeje gukorwa n'Uburōma bwa gipagani, ariko ubutumwa bwahawe itorero ry'i Smirna bwagaragaje iminsi icumi, igereranya ugutotezwa gukabije kurusha ibindi muri icyo gihe.

Ntutinye n'imwe muri ibyo muzababazwa na byo. Dore, Satani agiye kujugunya bamwe muri mwe mu nzu y'imbohe, kugira ngo mugeragezwe; kandi muzagira amakuba iminsi icumi. Ujye ukiranuka kugeza ku rupfu, nanjye nzaguha ikamba ry'ubugingo. Ibyahishuwe 2:10.

Icyo gihe cy'itotezwa gishushanyijwe n'Umwami w'Abami Diocletian cyamaze imyaka icumi, gitangira mu 303 kirangira mu 313, igihe Umwami w'Abami Constantine Mukuru yari ku ngoma, nk'uko yari kuzaba ari ku butegetsi ubwo hashyirwagaho itegeko rya mbere ry'icyumweru mu 321, ndetse n'igihe yagabanyaga Roma mu burasirazuba no mu burengerazuba mu 330. Mu buhanuzi, umwaka wa 313 waranzwe n'ubukwe bwa dipolomasi bwabereye i Milan, ubwo Umwami w'Abami Constantine (utegeka igice cy'Iburengerazuba) yateguraga ishyingiranwa rya mushiki we basangiye se, Flavia Julia Constantia, na Licinius, umwami w'abami wari utegeka igice cy'iburasirazuba (cyangwa cyari kigiye kuba icy'iburasirazuba) cy'Ingoma y'Abaroma. Uwo mubano w'ubukwe warangiye mu buryo bw'ikigereranyo igihe Constantine yagabanyaga ubwami mu burasirazuba no mu burengerazuba mu 330.

Igihe cy'imyaka 250 cya Nero gitangirana n'igihe cy'imyaka irindwi gitangira kandi kigasozwa no kugotwa kugaragaza mu buryo bw'ikigereranyo iherezo ry'isi. Ku mperuka y'icyo gihe habayeho imyaka icumi yihariye y'itotezwa. Icyo gihe cyatangiriye mu gihe cya Efeso, hanyuma gikwira amateka ya Simuruna kugeza ku itorero rya Konisitantini ry'ubwumvikane n'ubwumvikane buke, igihe itorero rya Perugamo ryageraga mu mwaka wa 313.

Iyo myaka cumi n'irindwi, kuva mu wa 313 kugeza mu wa 330, ibona ishusho ihuye na yo mu mateka ya Rafiya na Paniyumu, aho urugamba rwo mu wa 217 mbere ya Kristo n'urugamba rwo mu wa 200 mbere ya Kristo bitandukanywa n'imyaka cumi n'irindwi. Mu rugamba rwa Rafiya, Putolemayo ni we watsinze, ariko yari kuzaba yarapfuye kandi yaragiyeho mbere y'urugamba rwa Paniyumu. Nyamara yamaze ku ngoma imyaka cumi n'irindwi, kuva mu wa 221 mbere ya Kristo kugeza mu wa 204 mbere ya Kristo. Imirongo itatu y'imyaka 250, ihurijwe hamwe n'imyaka cumi n'irindwi inshuro eshatu, itegeka kwitaho ko 313 ihura na 2026.

313 yari ihinduka risobanutse riva ku itotezwa rijya ku bwumvikane bushingiye ku kwigomwa amahame, bityo igaragaza 313 nk'ikimenyetso cy'impinduka zifite imiterere runaka y'ubuhanuzi, zashushanyijwe n'impinduka yavuye kuri Simuruna ijya kuri Perugamo. Intambwe ya mbere yagereranywaga n'ubukwe bwa dipolomasi bwaje kurangira mu gatanya nyuma y'imyaka cumi n'irindwi. Intambwe ya kabiri yari itegeko rya mbere ryerekeye Ku Cyumweru. Guhishurirwa kutumenyeshya ko itegeko ryo ku Cyumweru ribanzirizwa n'igikorwa kigenda intambwe ku yindi, kirimo amategeko yerekeye Ku Cyumweru abanziriza iryo tegeko ryo ku Cyumweru risobanurwa nk'ukuguhatira kurahiriza Ku Cyumweru no kugutoteza kubera ko wubahiriza Isabato y'umunsi wa karindwi y'Imana.

“Niba umusomyi ashaka gusobanukirwa ibikoresha bizakoreshwa muri rwa rugamba rugiyeye kuza vuba, nta kindi asabwa uretse gukurikiranira mu mateka inyandiko y'uburyo Roma yakoresheje kugira ngo igere kuri iyo ntego mu bihe byahise. Niba ashaka kumenya uko Abapapisti n'Abaporotesitanti bishyize hamwe bazafata abanga inyigisho zabo z'ukwemera, narebe umwuka Roma yagaragaje ku Isabato no ku bayirwaniraga.

“Amategeko y’abami, inama nkuru za rusange, n’amabwiriza y’itorero ashyingikiwe n’ububasha bw’isi ni byo byabaye intambwe iyo minsi mikuru ya gipagani yanyuzemo kugira ngo igere ku rwego rw’icyubahiro mu isi ya Gikristo. Igipimo cya mbere cya rubanda cyashyizweho kugira ngo gitegeke kwubahiriza umunsi wa Ku Cyumweru cyari itegeko ryashyizweho na Konstantino. (A.D. 321.) Iri tegeko ryasabaga abatuye mu mijyi kuruhuka ku ‘munsi w’izuba wubahwa,’ ariko rikemerera abatuye mu cyaro gukomeza imirimo yabo y’ubuhinzi. Nubwo mu by’ukuri ryari itegeko rya gipagani, umwami yarishyize mu bikorwa amaze kwemera Ubukristo mu buryo bw’izina gusa.” *The Great Controversy*, 573, 574.

Itegeko rya Milan ryo mu mwaka wa 313 ryari “itegeko rya cyami,” kandi ryakurikiwe n’uko “inama rusange n’amategeko y’itorero ashyingikiwe n’ububasha bw’ubutegetsi bw’isi byabaye intambwe.” Izo zari intambwe zigenda zikurikirana zagejeje ku itegeko rya mbere ry’Umunsi w’Icyumweru mu mwaka wa 321. Imwe muri izo ntambwe ni “amategeko y’itorero,” nk’iyubahirizwa ry’Umunsi w’Icyumweru, “ashyingikiwe n’ububasha bw’ubutegetsi bw’isi.” Igihe cyo mu mwaka wa 1888 kigaragaza uruhererekane rw’amategeko y’Umunsi w’Icyumweru yagejewe muri Sena na Senateri Blair ariko ntihagira aho agera, nyamara muri ayo mateka amwe leta nyinshi z’ibihugu by’imbere mu gihugu zari zirimo gushyiraho amategeko y’Umunsi w’Icyumweru ashirwa mu bikorwa na leta. Aba batangabuhamya bombi bagaragaza ko umwaka wa 313 ari ikimenyetso cy’inzira aho “amategeko ya cyami,” nk’itegeko nshingwabikorwa, yagombaga kuranga inzibacyuho mu mateka y’innyamaswa yo ku isi, yagenewe kuvuga nk’ikiyoka.

Iyo Leta Zunze Ubumwe za Amerika ivuze nk’igisato, irangirana no kuba ubwami bwa gatandatu bw’ubuhanuzi bwo muri Bibiliya, kandi ibikora ivuga nk’uko yavugaga mu ntangiriro y’ingoma yayo nk’ubwami bwa gatandatu. Mu 1798, Leta Zunze Ubumwe za Amerika zashyizeho Amategeko y’Abanyamahanga n’Ay’Ubwigomeke, yari ikigereranyo cy’itegeko ryo ku Cyumweru. Amategeko y’Abanyamahanga n’Ay’Ubwigomeke yo mu 1798 yari intambwe ya gatatu mu ntambwe eshatu zatangiye mu 1776 n’Itangazo ry’Ubwigenge, rikurikirwa n’Itegeko Nshinga mu 1789. Izo ntambwe eshatu zihura na 313, 321 na 330.

1776, 1789 na 1798 byose byari ibikorwa bisobanurwa nko kuvuga, kuko ihumekerwa ritumenyeshya ko “kuvuga kw’ishyanga ari igikorwa cy’ubutegetsi bwarwo bw’amategeko n’ubw’ubucamanza.” 313, 321 na 330 byose ni ibimenyetso by’inzira bifitanye isano na Konstantini Mukuru. Iherezo rya Isirayeli ya kera y’ukuri, ari bwo ubwami bw’amajyaruguru n’ubw’amajyepfo, rishushanywa nk’itandukana ry’abashakanye, ari na byo bihagarariwe na 330. Gutandukana kw’iburasirazuba n’iburengerazuba mu rushako rwatangiye imyaka cumi n’irindwi mbere yaho, ku rushako rw’Itegeko rya Milan. Ku cyumweru itegeko rizashyirwaho, Leta Zunze Ubumwe za Amerika zizaba zujuje igikombe cy’igihe cyazo cy’igeragezwa kandi zizatandukanywa n’Imana ku birebana n’intego yazo y’ubuhanuzi, nk’uko byashushanyijwe n’igihugu gitemba amata n’ubuki kuri Isirayeli ya kera. Ihumekerwa rivuga ko ubuhakanyi bw’ishyanga bukurikirwa no kurimbuka kw’ishyanga. Ibyo bibaho igihe Imana itandukanye n’igihugu cy’ikuzo nk’uko bigaragazwa n’umwaka wa 330. Uhereye ku rushako rwa 313 ukageza ku rya mbere mu ruhererekane rw’amategeko yo ku Cyumweru agenda akazwa muri 321, ukageza ku gutandukana kwa 330. 1776 bihura na 313, kandi 1789 bihura na 321, naho 1798 bihura na 330.

330 ni na yo isohozwa ry'imyaka 360 kuva ku rugamba rwa Actium mu mwaka wa 31 mbere ya Kristo. Actium yari inzitizi ya gatatu ya Roma, bityo ikaba ishushanya itegeko ryo ku cyumweru aho Roma ya none itsinda inzitizi zayo za kabiri n'iza gatatu. Ku kimenyetso cy'inzira cya 330 urugamba rwa Panium rwifatanya n'urugamba rwa Actium. Urugamba rwa Raphia mu mwaka wa 217 mbere ya Kristo ruhuzwa n'intambara yo muri Ukraine mu 2014, hanyuma mu 2015 Trump yatangije ubukangurambaga bwe bwa mbere bwo kwiyamamariza umwanya wa perezida, mu 2020 amahembe yombi y'innyamaswa yo ku isi yarishwe, mu 2023 yombi arazurwa. Mu 2024 ikigeragezo cy'imfatiro cyatangiye, kandi mu 2025 ihuriro ry'ubuhanuzi rya perezida wa munani na mugenzi we wa gipapa ryashyizweho ikimenyetso n'irahira ryabo rya buri umwe.

Tuzakomeza ibi bintu mu ngingo ikurikira.